

10. EL SUBSTANTIU I EL SINTAGMA NOMINAL. L'ADJECTIU

10.1. EL CONCEPTE DE NOM

En llingüística el terme *nom* té una doble accepció. Per una banda, seguint el model de les gramàtiques llatines, s'usa tradicionalment, des d'una perspectiva morfològica, per a indicar una supracategoria gramatical que engloba les categories del substantiu i de l'adjectiu, les quals en llatí estaven subjectes als mateixos processos de declinació nominal. Este és el sentit en el que amprarem el terme *nom* en el capítol següent, a on s'estudien els aspectes morfològics corresponents a la categoria.

Per una altra banda, des d'una perspectiva més moderna i funcional, se tendix a separar la categoria del substantiu de la de l'adjectiu, ja que sintàcticament se comporten de manera molt diferent, i llavors el terme *nom* s'usa en un sentit més restringit, com a sinònim de substantiu. Este, el de sinònim de substantiu, és el sentit que assignem al nom en el present capítol, en el qual analisem el seu funcionament com a núcleu del sintagma nominal.

No obstant açò, convé notar que el substantiu i l'adjectiu són dos categories molt pròximes, que tenen una manera molt pareguda de significar la realitat, encara que estan dotades de funcions sintàctiques diferents molt ben delimitades, com tindrem ocasió de comprovar. La proximitat entre ambdues categories queda de manifest pel fet de que la translació categorial d'un adjectiu en un substantiu és un procés simple i molt freqüent. Per exemple, en l'oració *La roja m'agrada més*, l'adjectiu *roja* queda substantivat i funciona sintàcticament com un nom pel fet d'estar especificat per l'article *la*, sense necessitat de ningun procés de derivació morfològica.

10.2. EL NOM O SUBSTANTIU

El substantiu se caracterisa per la seua significació primària, és dir, perquè, front a les altres categories gramaticals, denota prototípicament entitats concebudes de manera autònoma i independent.

Aixina, un substantiu prototípic com *bresquillera* pot ser pensat de manera independent de qualsevol altra entitat, front a l'adjectiu *chicoteta*, que es pensa com a aplicat a un altre concepte, per exemple, com a referit a un arbre: *bresquillera chicoteta*.

Les entitats denotades pels substantius poden ser de qualsevol condició: reals (*montanya*) o imaginàries (*butoni*); materials (*barraca*) o immaterials (*tristeia*); persones (*home*), animals (*rabosa*), plantes (*argilaga*) o coses (*matalap*); accions (*correguda*), qualitats (*dolçor*), conjunts (*rabera*), matèries (*algeps*), etc... Els substantius constitueixen una classe de paraules oberta, és dir, no reduïble a una llista gramatical limitada, com la de les preposicions.

Sintàcticament el substantiu se definix per dos traços: perque forma grups o sintagmes nominals; i perque és la classe de paraules especialisada en la funció de subjecte: *L'home llavà personalment el garaig.*

És cert que els sintagmes nominals poden eixerir moltes atres funcions, además de la de subjecte, com ara la d'objecte directe en *He pintat el despaig de vert.* Pero no al contrari: si deixem a banda els pronoms i els infinitius verbals, abdós relacionats en els substantius, el nom és l'única categoria gramatical capaç de funcionar com a subjecte oracional.

Finalment, des d'un punt de vista morfològic, el substantiu admet processos derivatius (*cabaç-ada*) i composicionals (*parasol*), i flexió de gènere (*gat-a*) i número (*gat-s*). Estos processos són compartits per unes atres classes de paraules, pero el substantiu presenta la particularitat morfològica de que en ell el gènere és un traç inherent, és dir, que tot substantiu és adscrit a un gènere (masculí: *el bigot*; femení: *la llanda*) o als dos a l'hora (*el senyal/la senyal*).

El fet de que el gènere siga inherent al substantiu permet arreplegar-lo en les entrades substantives dels diccionaris. En canvi, les atres classes de paraules dotades de gènere, com els adjectius o els determinants, se llimiten a arreplegar el del substantiu al qual modifiquen: l'article *el* i l'adjectiu *moll* del sintagma nominal *El pa moll* tenen gènere masculí perque reflectixen el del substantiu, pero adopten la forma femenina en *la galleta molla*, perque el substantiu *galleta* pertany al gènere femení.

10.3. CLASSES DE SUBSTANTIUS

Tradicionalment els substantius han vengut classificant-se en diverses classes en funció del seu significat. Al ser classificacions de base semàntica, podríem pensar que són caprichoses.

Per eixemple, si parlem de noms colectius per a referir-nos als substantius que, usats en singular, designen un conjunt d'entitats (*eixam, rabera, cùrrica...*), també podríem establir la classe de noms naturals per a referir-nos a tots aquells que indiquen entitats no artificials, no fabricades per l'home (*fesol, cudol, gat cerval, estrela...*). Aixina podríem aplegar a multiplicar les classificacions infinitament.

No obstant, les classes de noms distinguides tradicionalment en les gramàtiques no són en absolut arbitràries, puix estos tipos, basats en la manera de significar dels substantius, estan reforçats per un comportament sintàctic particular. Parlarem aixina de les següents classes gramaticals de substantius:

10.3.1 Noms comuns i propis

La distinció fonamental dins dels substantius és la que opon els noms comuns als noms propis. Els noms comuns designen classes d'elements, no individus concrets, i, per tant, poden aplicar-se a tots els membres d'eixa classe. Per eixemple, el nom comú *llibre* significa, segons el DRACV¹¹¹, “*Conjunt de fulls de paper o un atre material semblant, generalment escrits o impresos, que enquadrats formen un volum*” i podrà aplicar-se, no únicament a un llibre concret, sino a qualsevol element que s'adeqüe ad eixa caracterisació, és dir, a qualsevol membre de la classe de llibres.

En canvi, el nom propi, en conte de designar una classe d'elements, ha d'identificar en l'acte de parla un element concret, individualisant-lo front a tots els demés. Per eixemple, al dir *Ignaci és l'únic treballador que aplega a l'oficina més tart de les huit*, el parlant supon que en eixa situació comunicativa el seu interlocutor sabrà a quina persona se referix d'entre tots els companys de l'oficina, per l'acció individualisadora del nom propi *Ignaci*.

Els noms propis se definixen per un comportament gramatical particular:

- a) Ortogràficament s'escriuen en majúscula (*Batiste, Chimo, València, Alcoy...*) i en el cas dels topònims i llinages mantenen la seua escritura tradicional, encara que diferixca de l'us modern general del valencià (*Alberich, Llombay, Pitarch, Aloy...*).
- b) Fonològicament, no seguixen necessàriament els patrons habituals de la llengua: per eixemple, els hipocorístics (noms afectius familiars) presenten, quan són masculins, una propensió a acabar en *-o* final (*Chimo, Cento, Nelo, Voro, Quelo...*), desconeguda pels substantius comuns. Ademés, l'adaptació dels topònims estrangers al valencià tampoc s'ajusta sempre als models fonètics habituals: aixina, el nom de la capital d'Alemanya, Berlin, conserva una *-n* final inhabitual en els patrons del valencià.
- c) Morfològicament, els noms propis presenten també particularitats: per una banda, certs topònims presenten vacilació en quant al gènere (*Tot/tota Castelló celebrà les Gayates en entusiasme; Alcoy és preciós/preciosa*) i, per una atra, en quant al número, s'observen igualment irregularitats: mentres que per a referir-nos a tots els membres d'una família usem el singular (*els Cardona són molt simpàtics*), en els demés casos lo habitual és la concordança en plural (*Totes les Clares que conec són de pell morena*). Ademés, en els topònims poden presentar-se vacilacions de concordança: *Les Columbretes és/són un archipèlec de gran valor natural*.

¹¹¹ *Diccionari General de la Llengua Valenciana*, p. 1591. Real Acadèmia de Cultura Valenciana, València, 2010.

- d) Finalment, des d'un punt de vista sintàctic, els noms propis poden estar modificats per una oració de relatiu explicativa (*Vicent, que viu en València, agarra tots els dies el tren per a anar a treballar*), però no per una relativa especificativa (**Vicent que viu en València és molt simpàtic*), ja que presuponen per sí mateixa l'especificació del referent, segons havem senyalat més amunt.

Per la mateixa raó, l'article en el nom propi no realitza cap de funció: alguns noms mai duen article (*Josep, Bernat, Decembre*) i quan ne duen, funcionen com a noms comuns (*L'Ausias cavaller*); uns altres, el duen sempre i formen part inseparable del nom propi (*El Brosquil, L'Eliana, La Pobla de Benifassà, Lo Boixar*), i uns altres vacilen al respecte (*els Estats Units - Estats Units*); però, en tots els casos, l'article està funcionalment buit i no aprofita per a determinar al nom propi, el qual està prèviament determinat per sí mateix.

10.3.1.1 Classes de noms comuns

Podem classificar els noms comuns en concrets i abstractes segons la classe d'entitat que designen:

- a) Els noms abstractes se caracteritzen pel seu valor absolut, açò és, perquè designen conceptes no materials, resultat d'una abstracció cognitiva: *tendrea, dolçor, fe, simple, desfici...* Poden convertir-se fàcilment en noms concrets per diversos procediments (*Açò és una follia; Quin encant de chiquet; La Bellea del Fòc d'enguany...*).

Com que a soles la matèria es pot quantificar, no solen admetre el plural, però quan l'admeten prenen el significat de noms concrets comptables (*El meu chic sempre s'està caent, ja porta tres blaiures*) o, a lo manco, s'acosten ad ells: *Els grups enfrontats han firmat dos paus en els últims anys, però són paper banyat*. Pel seu caràcter absolut admeten l'aparició lliure o nua, és dir, sense determinant: *Té són*.

Dins dels noms abstractes conformen un grup especial els substantius d'acció o succés (*cansament, naiximent, excitació, reciclage, batalla, unió...*), que deriven de verbs, i no presenten ninguna restricció en la formació del plural. El seu comportament els acosta als noms concrets comptables, puix com estos, tendixen a exigir el determinant: *Patix un gran cansament a causa del seu treball*.

- b) En canvi, els noms concrets no tenen valor absolut, ja que designen els elements del món, real o imaginari (*coche, pastiç, chiquet, rabosa, roig, fesol, unicorn...*), dels quals s'obtenen, per intensió, els substantius abstractes: de tastar diversos pastiços dolços, desenrollarem el concepte no material designat pel substantiu *dolçor*.

Dins dels noms concrets podem distinguir:

- Els substantius comptables o discontinus. Fan referència a entes aïllables (*rellonge, quixal, garaig, nuc...*), que admeten l'especificació per numerals cardinals: *dos bresquilles, quatre galfins...*
- Els substantius no comptables o continus, com ara *rent, dacsa, arena, canella, forment, mel...*, fan referència a entes no delimitats. Estos substantius admeten la partició sense que la part sostreta deixe de ser una mostra del tot: un gra de dacsa segueix sent dacsa, i una miqueta de canella segueix sent canella. Com indiquen una massa contínua, no delimitada, poden dur quantificadors indefinits (*molta arena, poca mel*), pero no cardinals, puix si en duen, adquirixen significat discontinu: *Vullc tres cerveses; He comprat una mel boníssima de la Vall dels Alcalans.*

Els noms comptables en singular tendixen a portar determinant (*Ahir vérem un galfí en la plaja*), mentres que en plural admeten millor l'aparició nueta (*Ahir vérem galfins per la plaja*). Els no comptables o continus apareixen freqüentment darrere del verp sense determinant: *Tinc calor. Açò plora sanc...*

- Els substantius colectius se caracterisen perque, estant en singular, designen un conjunt d'entitats: *velam, eixam, cùrrica, rabera, família, eixèrcit, alumnat, orquesta...* Admeten una partició llimitada: per eixemple, si tenim únicament dos o tres foges ya no podrem parlar pròpiament de rabera.

Els noms colectius prototípics admeten l'adjectiu numerós quan se referixen a un conjunt d'individus animats (*un alumnat numerós, eixèrcit numerós...*) i tendixen a ser homogéneus, de manera que la classificació de certs noms com *gent, multitud, poble* o *família*, que no complixen les dos condicions a l'hora, vacila entre els colectius i els no comptables.

Quan els colectius singulars van indeterminats, estan llunt del verp, apareixen en construccions partitives o tenen caràcter heterogéneu, se donen casos de concordança en plural *ad sensum*, és dir, pel sentit, que convé evitar: **Una orquesta de trompetistes tocaran esta nit en la festa; *L'alumnat d'anglés nos enfadàrem molt en la directiva*, en lloc de *Una orquesta de trompetistes tocarà esta nit en la festa; L'alumnat d'anglés s'enfadà molt en la directiva (o Els alumnes d'anglés nos enfadàrem molt en la directiva)* Per als noms colectius singulars, aplicarem, per tant, la concordança gramatical en singular: *Una orquesta de trompetistes tocarà esta nit en la festa.*

- Finalment hi ha un grup de substantius capaços de quantificar un grup nominal sense determinant, raó per la qual se denominen substantius quantificadors (*una dotzena d'ous*). Alguns d'ells deriven de quantificadors numerals (*dotzena, trentena...*), pero molts atres, no: *galló, tallada, rellonja, rodanxa, tongada, porció, tros, gra, miqueta, manró, rall, quilo, litro, grau, bri, bolva, grapat, volva, gota...* Per eixemple: *Un rallet d'oli; un bri de safrà; una volva de neu; una tongada de creïlles...*

10.4. FUNCIO SINTÀCTICA

El substantiu realisa la funció de núcleu del sintagma nominal. Per la seua qualitat nuclear, el substantiu és l'element obligatori del sintagma: sense un nom o un element substantivat no hi ha sintagma nominal.

El núcleu substantiu pot anar acompanyat dins del sintagma per dos classes de modificadors: els especificadors i els complements. En el sintagma *Els boscs valencians de pi i carrasca*, el substantiu *boscs* és el núcleu imprescindible (**Els valencians de pi i carrasca*), que va modificat per un especificador (*els*) i per dos complements, l'adjectiu *valencians*, i el sintagma preposicional *de pi i carrasca*.

L'unitat del sintagma nominal queda formalment de manifest per la concordança, de manera que els especificadors i els complements que admeten la flexió de gènere i número concorden en el substantiu: *Els boscs valencians*. Però no tots els components del sintagma nominal poden fer la concordança. En el cas anterior, el sintagma preposicional *de pi i carrasca* no concorda en el substantiu.

En estos casos, l'unitat de la frase nominal queda delimitada pels especificadors: en el nostre exemple sabem que *carrasca* forma part del sintagma [*Els boscs valencians de pi i carrasques*] perquè no introduïx un especificador propi que marque un sintagma independent, com passaria en l'exemple [*Els boscs valencians de pi*] [*i les carrasques*], en el que tenim dos sintagmes diferents. Com el sintagma nominal conforma una unitat sintàctica, pot ser substituït per un pronom personal: *¿Vols alguna bresquilla del mercat? –Sí que en vullc, dus-me'n dos.*

10.4.1 Els especificadors

Els especificadors permeten actualisar el substantiu, convertint-lo en una expressió dotada de referència en una situació concreta. Per exemple, en *Estos chiquets vingueren a la meua paradeta* la presència del demostratiu *estos*, que funciona com a especificador, permet concretar la referència dels chiquets, identificant-los entre tots els menuts possibles.

Depenent de l'oració, els especificadors poden ser opcionals, com en *Ahir caigueren (estes) pedres i llançaren a perdre la collita* o obligatoris, com ara en *Un home entrà ahir en ma casa*.

Els especificadors concorden en gènere i número en el substantiu, al qual precedixen normalment. Dos classes sintàctiques realisen la funció especificadora en el sintagma nominal: els determinants, que ajuden a identificar el referent, i els quantificadors, que marquen l'extensió del sintagma nominal en una determinada situació i, per tant, també l'actualisen.

Els determinants inclouen els articles (*La marraixa*), els demostratius (*Aquella época*) i els possessius (*Son llinage*), mentres que els quantificadors comprenen els

numerals (*Tres jopetins*) i els indefinits (*Algun cicliste*). Nos ocupem detengudament dels determinants i dels quantificadors en els corresponents capítuls de la gramàtica.

10.4.2 Els complements

Per la seua banda, els complements incidixen sobre la significació del substantiu, puix modifiquen la seua denotació, restringint-la, precisant-la o explicant-la. Aixina, el substantiu *arròs* engloba qualsevol arròs del món, mentres que en *L'arròs de Sueca*, el número d'arrossos que encaixa en la significació del sintagma és molt més reduït: la denotació del nom *arròs* s'ha vist restringida pel complement *de Sueca*. Els complements solen anar darrere del substantiu i són sempre prescindibles: *Este professor (universitari) guanyà un premi a l'innovació*.

Poden funcionar com a complements del sintagma nominal:

- Un sintagma adjectival: *El reciclage selectiu; Una plaja apta per al bany*.
- Un sintagma preposicional: *El campanar de l'iglésia; L'excursió a la Calderona*.
- Una oració de relatiu especificativa o explicativa: *Els hòmens que conegueres ahir; La Real Senyera, que no s'inclina davant de ningú*.
- Una oració no relativa: *La prova de que açò és aixina*.
- També pot funcionar com a complement un nom propi o un sintagma nominal en aposició (*El rei En Jaume; El chiquet soldat...*), segons vorem en el punt següent.

10.4.2.1 Els complements apositius del sintagma nominal

Entenem per aposició les construccions en les que el núcleu del sintagma nominal és modificat per un nom o per un sintagma nominal. Les aposicions poden ser especificatives i explicatives. Són especificatives quan el substantiu complement identifica la referència del núcleu: *El mercat Mossén Sorell, el poeta Casp, vosatros els estudiants, la lletra ef, el tio Canya, el rei Pere, el llibre Tirant lo Blanch...*

S'inclouen ací els complements encapçalats per *de*, quan el sintagma introduït per la preposició és obligatori per a establir la referència del núcleu substantiu: *el problema de la desocupació, la ciutat d'Elig, el carrer (de) Russafa, l'any (de) 1895...* Solen incloure's entre les aposicions les construccions emfàtiques com ara *El fava del porter* en l'eixemple *El fava del porter sempre fa lo que li diuen els demás*.

En les aposicions explicatives el sintagma nominal que fa de complement ajuda a determinar la referència del núcleu, del qual va separat per una coma: *Ampar, la*

peixcatera, és molt pereosa. Per a poder parlar pròpiament d'aposició explicativa, el núcleu i el complement han de referir-se a la mateixa entitat, fer la mateixa funció sintàctica, i ser intercanviables, condicions que complix l'exemple anterior.

No són aposicions en sentit estricte, sino yuxtaposicions en funció predicativa, els sintagmes nominals entre pauses sense determinant, puix no ajuden a identificar el núcleu, sino que actuen com a incisos o paréntesis, aportant informació suplementària (*Aquells chicons, estudiants d'enfermeria, ajudaren a la dòna indisposta*). Lo mateix és aplicable a unes altres construccions com ara *Alícia, emocionada de vore'l, mamprengué a plorar.*

10.4.3 Funcions dels sintagmes nominals

i. Subjecte. El subjecte és la funció característica del sintagma nominal, ya que únicament pot ser exercida per un substantiu o un element en traces nominals (un element substantivat, un pronom o oració de relatiu, un infinitiu, i una oració subordinada substantiva).

El substantiu que fa de subjecte ha de concordar sempre en número i persona en el verp:

Davit està escrivint una novela.

Els hòmens de la casa se n'han anat a fer deport.

Eixe gosset no para de vindre darrere de nosatros.

Ell és ingenier, pero nosatros som meges.

ii. Atribut en oracions copulatives. Quan el substantiu atribut presenta flexió de gènere, o té una parella heterònima (*bou/vaca*), ha de concordar en gènere i número en el subjecte:

Chimo és un bon rellonger.

Ampar és enfermera.

La seua lliberació fon una sorpresa.

Això són guilindaines.

iii. Predicatiu. Quan el substantiu predicatiu presenta flexió de gènere o té una parella heterònima (*bou/vaca*), ha de concordar en gènere i número en l'element sobre el qual establix la seua predicació, l'objecte directe:

La nomenaren presidenta.

El triaren portaveu.

El considerava un desmanotat.

iv. Objecte directe no humà:

Ma yaya em compra joguets.

No cal que regues hui les alfàbegues.

Viçantet trau el gos a passejar totes les vesprades.

v. Complement circumstancial:

El dumenge treballa de matí.

vi. Modificador directe en aposició dins d'un sintagma nominal:

El rei Jaume

Despushir parlí en Alfret, el nostre veí

Además, com a part d'un sintagma preposicional, pot realitzar les següents funcions:

i. Objecte directe de persona, introduït per la preposició a:

Dus al teu fill al colege massa tart.

Saludí a Neleta l'atre dia en el mercat, pero no em contestà.

ii. Objecte indirecte, introduït per la preposició a:

Ves i dona'ls un bes als yayos.

Li duguí unes fraules a ta mare.

iii. Complement circumstancial:

Eixirem de matí.

Els chiquets venien corrent pel riurau.

iv. Complement de règim (o suplement), en verps que rigen una preposició:

Dissertà sobre la vida en plena naturalea.

No vullgué parlar de política.

Ara residix en Vinaròs.

v. Modificador indirecte en un sintagma nominal:

Dinarem arròs en fesols i naps.

Vol rehabilitar la barraca dels besyayos.

Li enchisa l'arròs al forn.

10.5. L'ADJECTIU

L'adjectiu és una classe de paraules que expressa prototípicament qualitats o propietats concretes o abstractes (adjectius calificatius), o que precisa la classe a la que pertany un substantiu (adjectius relacionals).

La principal funció de l'adjectiu és la de modificar al substantiu dins del sintagma nominal, en qualitat de complement nominal (*La taula redona*). També pot funcionar com a atribut, assignant una característica al substantiu subjecte en les oracions copulatives (*Est oficiniste és molt malfaener*), o com a predicatiu d'un subjecte (*Els chiquets veen interessats els títaros*) o d'un objecte directe (*Portes brut el calcer*). Els adjectius conformen una classe de paraules oberta, i concorden en gènere i número en el substantiu al que modifiquen (*La dòna disfrassada; Uns hòmens bròfecs*).

No incloem en esta caracterisació els adjectius determinatius, els quals sintàcticament realisen la funció de modificar un substantiu, pero no designen cap de propietat ni qualitat, sino que delimiten l'extensió del sintagma nominal, restringint la seua denotació. Per eixemple, en el sintagma nominal *Pocs joguets*, l'adjectiu determinatiu *pocs* restringix la referència del sintagma, llimitant-la a una part menuda de tots els joguets possibles.

Els adjectius determinatius constituïxen una classe tancada, formada pels determinants demostratius i possessius, pels quantificadors numerals i indefinits, i per alguns relatius, interrogatius i exclamatius. Són tractats en esta gramàtica en els capítuls respectius ad estes categories.

10.5.1. L'adjectiu i el sintagma adjectival

L'adjectiu forma sintagmes adjectivals, dels quals és el núcleu. Se tracta d'un núcleu secundari, ya que l'adjectiu ha de referir-se sempre a un núcleu principal substantiu al qual modifica. En *Una llima massa madura*, l'adjectiu *madura* és el núcleu del sintagma adjectival *massa madura*, pero, a l'hora, tot el sintagma és un complement del núcleu principal substantiu *llima*. Inclús quan l'adjectiu apareix sense el núcleu substantiu, està referit ad ell, segons manifesta formalment la concordança: *¿Cóm vols la llima? Prou madura.*

Com a núcleu, l'adjectiu pot aparéixer a soles dins del sintagma adjectival (*Unes fraules menudes*), o pot anar modificat per especificadors (*Unes fraules molt menudes*) i per complements (*Unes fraules bones per a un batut*).

L'adjectiu pot rebre la modificació especificativa de diverses classes d'adverbis: adverbis de grau (*massa, molt, ben, poc...*) i intensificadors (*sumament, extremadament, incomparablement, proporcionalment...*); temàtics (*llingüísticament, històricament...*); perlocutius (*feliçment, lamentablement...*); focalisadors (*precisament, únicament*)...

Com l'atribució d'una qualitat a un substantiu no té per qué ser definitiva, els adjectius poden també estar especificats per mig d'un adverb de temps (*normalment, habitualment, rarament...*), que precisa l'abast temporal de la propietat en qüestió. Ademés, els adjectius perfectius, d'orige verbal, admeten l'especificació per part d'adverbis encarregats de marcar el límit aspectual de la qualitat que indiquen (*ya buit, completament satisfet, encara brut...*).

Podem observar el funcionament dels sintagmes adjectivals en especificadors adverbials en els exemples següents:

*Rebé unes notícies **prou tranquilisadores**.*

*Des d'ací es contempla un paisatge **incomparablement vert**.*

*Ma fillà està **feliçment casada**.*

*Trobà un home **sempre escrupulós** en la neteja.*

Puix que l'adjectiu funciona com a complement del substantiu, no és massa habitual que, al mateix temps, reba complements. No obstant, alguns sintagmes adjectivals poden rebre la modificació d'un sintagma preposicional complement que llimita l'alcanç de la seua significació:

*He comprat un rossí **molt bo per al treball**.*

*La casa dispon d'un lloc **adequat per a l'estudi**.*

*No patisca, que la propietat està **totalment lliure de càrregues**.*

*Si estàs **fart de la situació**, fes per solucionar-la.*

*Un pis **encara brut** no resulta atractiu per als possibles compradors: fes el favor de netejar-lo.*

10.5.2 Classes d'adjectius

Els adjectius se poden classificar en tres grups principals, atenent a la manera de significar i de realisar la funció modificadora dins del sintagma nominal. Estos tres grups són els adjectius calificatius, els adjectius relacionals i els adjectius prodeterminants.

10.5.2.1 Els adjectius calificatius

Són els adjectius prototípics. Indiquen una qualitat o una propietat del núcleu substantiu que modifiquen. Normalment accepten la gradació, per mig d'un quantificador (*molt roig, prou gran, molt veloç...*), i els graus comparatiu i superlatiu (*més bonico, manco elegant, altíssim, el més llauger...*). Els adjectius calificatius són

el resultat de l'abstracció d'una qualitat compartida per moltes entitats. Per eixemple, *rectangular* és la forma compartida per tots els rectànguls.

Atenent a la naturalea semàntica de les classes d'entitats que designen, podem distinguir les següents classes d'adjectius qualificatius:

- a) **Adjectius espacials.** Indiquen posició (*pròxim, lluntà, superior, inferior, transversal, paralel...*), dimensió (*llarc, curt, alt, baix, ample, estret, fondo, gros, prim, fi, profund, superficial, gran, menut, chicotet...*) o forma (*redó, quadrat, ovalat, triangular, rectangular, recte...*). Els de dimensió accepten sempre la gradació (*molt alt, prou prim*), a diferència dels de forma (**Un moble molt rectangular*).
- b) **Adjectius de color** (*roig, vert, groc, blau, gris, marró, blanc, verdós, rogenc...*).
- c) **Adjectius de sèrie.** Indiquen una successió de fases (*aleví, cadet, juvenil, veterà; adolescent, jove, madur, vell...*).
- d) **Adjectius de mida.** No són pròpiament quantificadors determinants, sino que califiquen al substantiu, en relació a la quantitat (*abundant, escàs, poblat, copiós, profús...*) o a qualsevol altra classe de mida (velocitat: *ràpid, veloç, lent...*; freqüència: *habitual, freqüent, rar, ocasional...*; riquesa: *pobre, ric, millonari...*).
- e) **Adjectius de caràcter** (*simpàtic, antipàtic, divertit, avorrit, alegre, trist...*).
- f) **Adjectius de percepció física** (*dolç, fret, calent, humit, sec, aspre, suau, agut, greu, prudent, olorós, insípit, fragant, sorollós, lleig, templat, bell...*).
- g) **Adjectius d'evaluació subjectiva** (*maravellós, desastrós, pesat, deliciós, repugnant, repulsiu, terrorífic, despreciable...*)

10.5.2.2 Els adjectius relacionals

Els adjectius relacionals deriven de substantius i, a diferència dels adjectius qualificatius, no indiquen propietats, sino que classifiquen al substantiu, assignant-lo a un determinat àmbit. Per eixemple, en *el discurs acadèmic*, l'adjectiu acadèmic remet el núcleu *discurs* a l'àmbit designat pel substantiu *acadèmia*, del qual deriva l'adjectiu relacional *acadèmic*.

Els relatius admeten la paràfrasis per l'expressió “pertanyent a”. Aixina, un dogma cristià és un principi *pertanyent al cristianisme*. Poden indicar nacionalitat (*anglés, francès, italià, chinenc, valencià...*), ideologia política (*comunista, socialista, fascista, progressista, valencianista...*), religió (*cristià, musulmà, ateu, budista...*), ciència (*llingüístic, físic, històric...*) o qualsevol altra indicació (per eixemple, disciplina deportiva: *tenístic, futbolístic...*) que permeta classificar un substantiu en un domini determinat. S'inclouen ací els substantius descriptius, per la seua funció

classificadora, encara que no deriven de substantius, com els relacionals, sino de verps (*empresa repartidora*).

10.5.2.3 Els adjectius prodeterminatius

Hi ha un grup d'adjectius no prototípics que, sense ser pròpiament determinatius, realisen una funció pròxima a la determinació, a la quantificació o la modificació adverbial. Nos ocuparem breument d'ells ans de passar a analitzar els adjectius calificatius i relacionals.

10.5.3 Funció especificativa i explicativa dels adjectius calificatius

Des d'un punt de vista informatiu, els adjectius calificatius poden realisar dins del sintagma nominal una funció be especificativa, be explicativa. Normalment l'adjectiu calificatiu restringix el significat del substantiu al que modifica. Té per tant, una funció especificadora o restrictiva. Per eixemple, en el sintagma nominal *Han assolat unes cases velles en est assucac*, l'adjectiu *velles* és especificatiu perque llimita l'extensió del significat de *cases*, deixant fòra de la denotació totes les cases modernes.

Pero l'adjectiu calificatiu també pot ser explicatiu o no restrictiu, quan no delimita la denotació del núcleu nominal, sino que destaca o evalua una qualitat que forma part de la significació del substantiu. Per eixemple, en *Nos perguérem enmig de la nit negra*, l'adjectiu qualificatiu *negra* té un us explicatiu, perque està destacant una característica de la nit.

10.5.4 Posició de l'adjectiu

La posició no marcada de l'adjectiu en valencià és la postnominal. Quan l'adjectiu s'antepón al substantiu, adquirix valor emfàtic. Tenim diferents casos d'anteposició:¹¹²

i. Anteposició emfàtica sense canvi de valor informatiu

Els adjectius calificatius especificatius poden antepondre's al substantiu per a destacar la qualitat significada per l'adjectiu, sense que això afecte a la seua funció restrictiva. Per eixemple, si nos lamentem per l'intransigència de la sentència d'un juge, podrem dir: ¡*Els bons juges saben interpretar la llei de manera flexible!* En este

¹¹² Vore Á. López García, *Gramática del español*, vol. 3, capítul 25.

cas anteposem emfàticament l'adjectiu *bons* per a destacar-lo, sense que perga el seu valor especificatiu, que l'opon als juges roïns, com el que ha vist la nostra causa.

Puix que els adjectius relacionals classifiquen al substantiu dins d'un grup específic, i no indiquen ninguna qualitat que pugui ser emfatisada, no poden ser anteposats emfàticament (**Aboca açò en l'ecològic contenidor del cartó*), a no ser, de manera excepcional, en alguns casos marcats de contrast, en que s'oponen a un altre adjectiu relacional (*Estem parlant ara de les sancionables infraccions, no de les faltes lleus*), o quan són usats subjectivament, en matís valoratiu (*El seu polític discurs fon rebut en indiferència; La mala vida l'abocà a un dramàtic final...*).

ii. Anteposició emfàtica en canvi de valor informatiu

En ocasions l'anteposició emfàtica du com a conseqüència la transformació dels adjectius qualificatius especificatius en explicatius, donant lloc als denominats epítets. En *La blanca neu quea reposadament sobre les teulades de les cases de Fredes*, l'adjectiu *blanca* no opon la neu blanca a altres neus de diferent color, sino que destaca la qualitat blanca de totes les classes de neu, per exemple, pel seu caràcter bell i pur.

L'epítet complix una funció estètica, puix l'única raó per a emfatisar un adjectiu com l'epítet, que no aprofita per a delimitar el significat del substantiu, és destacar la seua forma, per això són propis dels texts literaris.

Normalment els adjectius explicatius tenen valor emfàtic i apareixen utilitzats com a epítets, davant dels substantius. No obstant, quan se busca destacar la qualitat del substantiu sense cap d'intenció estètica, l'adjectiu explicatiu pot aparèixer pospost, en un us no massa habitual: *Embrutaren la neu blanca en les seues sabates plenes de fang*.

iii. Anteposició emfàtica en canvi de significat

En alguns casos, l'anteposició emfàtica de l'adjectiu origina una significació diferent de la que tenia originalment en el seu lloc natural pospost, segons s'observa en els següents exemples:

*Has comprat un **gran** llibre* (valoració positiva).

*Has comprat un llibre **gran*** (tamany físic).

*És un **vell** amic* (amic de fa temps).

*És un amic **vell*** (amic d'edat avançada).

*Aquell **pobre** home ha entropçat* (empatisant en la seua desgràcia).

*Aquell home **pobre** ha entropçat* (un home que no té diners).

Uns altres casos de canvis de significat són:

*Un **antic** treballador* (un extreballador) - *Un treballador **antic*** (empleat des de fa molt de temps).

*Un **chicotet** comerciant* (comerciant a menuda escala) - *Un comerciant **chicotet*** (menut, que fa poca alçada).

*Un **estrany** home* (un home que se n'ix de la norma comuna) - *Un home **estrany*** (desconegut).

*Un **nou** disc* (recent) - *Un disc **nou*** (en bon estat o de nova adquisició).

*Un **trist** oficiniste* (humil) – *Un oficiniste **trist*** (apenat)

iv. Anteposició determinativa

Alguns adjectius anteposats al substantiu perden el seu valor d'adjectiu qualificatiu i adquireixen un valor pròxim als dels determinants: *un simple nuc* (únicament un nuc) - *un nuc simple* (senzill, no doble); *un cert fet* (d'identitat coneguda, encara que no necessàriament rellevant) - *un fet cert* (segur, comprovat).

v. Anteposició o posposició indiferent

Pel seu propi significat, els adjectius valoratius admeten de manera natural tant l'anteposició com la posposició (*una important missió* - *una missió important*; *una inoblidable experiència* - *una experiència inoblidable*).